

GOALS OF LATVIA'S LONG-TERM ECONOMIC STRATEGY

LATVIJAS ILGTERMIŅA EKONOMISKĀS STRATĒGIJAS MĒRĶI

R. Počs

LR Ministru kabineta un LR Ekonomikas ministrijas darbu grupas izstrādā Latvijas ilgtermiņa ekonomisko stratēģiju. Šajā sakarā aktuāls kļūst jautājums par ilgtermiņa ekonomiskās attīstības mērķu izvēli un formulējumu. Rakstā mērķa formulēšanas jautājums aplūkots no teorētiskā viedokļa, kā arī piedāvāts iespējama mērķa formulējums atbilstoši Latvijas situācijai.

1. DEFINĪCIJA

Demokrātiskā sabiedrībā ekonomiskās attīstības mērķi ir jo cieši saistīti ar visas tautas un valsts attīstības mērķiem. Ja ilgtermiņa mērķis ir tautas ilgtspējīga attīstība, iedzīvotāju labklājība un augsts dzīves standarts, tad ekonomikai arī jābūt atbilstošā līmenī, tādai, kas spēj iedzīvotājiem nodrošināt augstu dzīves kvalitāti. Citiem vārdiem – lai sasniegtu augstu dzīves līmeni, kura nodrošināšana pirmām kārtām ir atkarīga no ekonomikas, jāpasniedz attiecīga ekonomiskā attīstība, jāizveido atbilstoša ekonomiskā bāze. Tāpēc vispārīgā veidā var formulēt, ka demokrātiskas sabiedrības ilgtermiņa ekonomiskās attīstības mērķis ir *nodrošināt iedzīvotājiem augstu un ilgtspējīgu labklājību, kuras pamatā būtu atbilstošs ekonomiskās attīstības līmenis.*

Mērķis šajā gadījumā tiek formulēts kā vēlamais sistēmas (ekonomikas) stāvoklis noteiktā perspektīvā. To varētu formulēt arī kā sistēmas vēlamās pārmaiņas visā mērķa sasniegšanas periodā un tā beigās, piemēram, nepārtraukts iedzīvotāju dzīves līmeņa pieaugums, stabils, sabalansēta un ilgtspējīga ekonomikas izaugsme u.tml. Tomēr jāņem vērā, ka tiek definēts ilgtermiņa mērķis, tas ir – mērķis ilgākam laika periodam, kurā sistēmas pārmaiņas atsevišķos periodos var būt dažādas. Tāpēc pēc mūsu domām, izstrādājot ilgtermiņa ekonomisko stratēģiju, mērķi šajā gadījumā ir precizāk formulēt kā vēlamo sistēmas stāvokli mērķa perioda beigās. Mērķa formulējums, izmantojot pieaugumu raksturojošus terminus (sabalansēta ekonomikas izaugsme u.tml.), būtu vairāk piemērots īsāka perioda attīstības mērķa formulēšanai.

2. KVANTITATĪVAIS UN KVALITATĪVAIS ASPEKTS

Mērķis jādefinē gan no kvantitatīvā, gan kvalitatīvā aspekta. No *kvantitatīvā* viedokļa būtu jānorāda vēlamais apjoms un ekonomikas attīstības līmenis, izmantojot kādu no ekonomisko

darbību kopumā raksturojošajiem sintētiskajiem apjoma rādītājiem. Parasti šim nolūkam kalpo iekšzemes kopprodukta (IKP) rādītājs. Rēķinot to uz vienu iedzīvotāju, šis rādītājs lielā mērā atspoguļo arī iedzīvotāju dzīves līmeni, jo ir cieši saistīts ar iedzīvotāju personīgā patēriņa iespējamo līmeni.

Latvijā ilgtermiņa periodā (15-20 gadus) vajadzētu sasniegt tādu IKP apjomu, kas būtu tuvs Eiropas Savienības (ES) vidējam IKP līmenim uz vienu iedzīvotāju. 1998.gadā Latvijas IKP uz vienu iedzīvotāju, rēķināts pirktspējas paritātes dolāros, bija tikai 27% no attiecīgā ES vidējā rādītāja.

No *kvalitatīvi* viedokļa mērķa formulējumā jānorāda būtiskākās, svarīgākās ekonomikas funkcionēšanas iezīmes, kurām jāraksturo ekonomiskā sistēma mērķa perioda beigās un kuru sasniegšanai tiek veikta atbilstoša ekonomiskā stratēģija. Svarīgi ir norādīt, kādām jābūt ekonomikas būtiskākajām, nozīmīgākajām īpašībām no mērķa sasniegšanas viedokļa. To konstatācija mērķa perioda beigās vienlaicīgi arī nozīmē, ka ekonomiskās attīstības mērķis ir sasniegts.

Analizējot pašreizējo Latvijas ekonomisko situāciju, ekonomiskās attīstības tendences un problēmas, pēc mūsu domām primārais un svarīgākais ilgtermiņa ekonomiskās attīstības mērķis kvalitatīvajā aspektā būtu: *Latvijas preču un pakalpojumu augsta un ilgtspējīga konkurētspēja.*

Tai gan Latvijas preču konkurētspēja pakāpeniski pieaug, tomēr Latvija pašlaik preču un pakalpojumu konkurētspēja ir viena no tās ekonomikas vājākajām vietām. Lielākajai daļai Latvijas preču to kvalitātes, ražošanas izmaksu, sortimenta, izmantotās tehnoloģijas, produktivitātes un citu iemeslu dēļ ir grūti konkurēt vietējā un pasaules tirgū. Latvijas preces un ražojumus no vietējā tirgus "izspiež" imports. Turklāt konkurētspēja tiek panākta uz zemu darbaspēka izmaksu rēķina, ražojot "vienkāršas" preces ar zemu pievienoto vērtību, ekstensīvi izmantojot dabas resursus un Latvijas salīdzinošās priekšrocības. Veiksmīga attīstība un augsts ekonomiskās attīstības līmenis ir sasniedzams vienīgi tad, ja Latvijas uzņēmumi būs konkurētspējīgi pasaulē "uz līdzvērtīgiem pamatiem" – ar augsti kvalificētu un apmācātu darbaspēku, augstu tehnoloģisko līmeni, augstu kvalitāti utt.

Turklāt augstas konkurētspējas nodrošināšana ir ārkārtīgi būtiska arī no tā viedokļa, ka konkurences spiediens perspektīvā neapšaubāmi pastiprināsies, konkurence kļūs arvien asāka. Tas būs saistīts ar tālāko ārējās tirdzniecības liberalizāciju, paredzamo iestāšanos Eiropas Savienībā, straujajiem tehniskās, tehnoloģijas un informātikas attīstības tempiem. Ne velti eksistē ar Latvijas integrāciju Eiropas Savienībā atbilstoši otrajam Kopenhāģenas kritērijam ir izvirzīta prasība izveidot funkcionējošu tirgus ekonomiku, kas spēj izturēt konkurences spiedienu un tirgus spēku ietekmi Eiropas Savienībā. Konkurētspēja nozīmē arī eksporta paplašināšanos un līdz ar to valsts finansiālā stāvokļa uzlabošanos.

Ar konkurētspēju mēs šeit saprotam vispirms augstu preču un pakalpojumu konkurētspēju gan iekšējā, gan ārējā tirgū. Vispārējā nozīmē konkurētspējas jēdziens ir samērā plašs. Var runāt ne tikai par preču un pakalpojumu, bet arī darbaspēka, investīciju piesaistīšanas, uzņēmējdarbības vides, infrastruktūras, nodokļu sistēmas, visas valsts konkurētspēju. Taču visi šie konkurētspējas veidi attiecas nevis uz ekonomikas funkcionēšanas gala rezultātu, bet gan uz ekonomikas izaugsmi vispār. Tāpēc konkurētspējas paaugstināšana šajos virzienos vairāk jāattiecinā uz mērķu sasniegšanas līdzekļiem, nevis pašu mērķi.

Mērķa kvantitatīvais un kvalitatīvais aspekts ir savstarpēji vienoti – gan kvantitāte, gan kvalitāte ietekmē viena otru. Grūti sasniegt augstu ekonomikas attīstības līmeni un iespējīgus apjoma rādītājus bez kvalitātes. Izvirzot par mērķi konkurētspēju, ir skaidrs, ka tikai tad, ja ekonomika būs konkurētspējīga, ja tā ražos konkurētspējīgu produkciju, nodrošinās pasaules līmenim atbilstošus pakalpojumus un servisu, – tikai tad tiks veicināts arī tās apjoma pieaugums. Zināmā mērā, protams, apjoms var ietekmēt arī kvalitāti. Tā, piemēram, apjoma pieaugums var veicināt konkurētspēju, jo tad, ja ražošanas apjoms ir lielāks, ražošanas izmaksas uz produkcijas vienību parasti ir zemākas. Šī sakarība arī nozīmē, ka nebūtu pareizi par ilgtermiņa mērķi izvirzīt tikai kvantitatīvos rādītājus, tādējādi mērķa formulējumā ietverot tikai tā kvantitatīvo pusi un nedefinējot kvalitatīva rakstura nosacījumus.

3. IEROBEŽOJUMI

Iepriekš, izvirzot mērķi, ekonomika tiek aplūkota tikai no tās funkcionēšanas gala rezultāta viedokļa – formulējot, kāda ekonomika var iedzīvotājiem nodrošināt augstu labklājību. Bet, saprotams, ka mērķi nevar aplūkot atrauti nedz no ekonomikas iekšējās struktūras un funkcionēšanas nosacījumiem, nedz no tās attiecībām ar ārējo vidi – sociālo sfēru, iedzīvotājiem, darba un dabas resursiem, ekonomikas vadības sistēmu, ekoloģisko sistēmu, atsevišķu reģionu attīstību, saistībām ar citām valstīm, globalizācijas procesiem pasaulē, politiskajām nostādņām, valsts drošību un finansiālo stāvokli, ekonomikas stabilitāti un tālākās izaugsmes iespējām, pašreizējā periodā arī – atrauti no ES prasībām. To pašu var teikt arī par ekonomikas funkcionēšanas un resursu izmantošanas efektivitāti. Tāpēc, formulējot mērķi, reizē jāformulē arī mērķa sasniegšanas ierobežojumi. Turklāt šādi ierobežojumi jānosaka gan ekonomikas attīstības kvantitatīvajam, gan kvalitatīvajam aspektam. Nenorādot šādus ierobežojumus, var izveidoties ar mērķa sasniegšanu nesavienojamas situācijas, kad mērķi var sasniegt, cīņot sabiedrībai pavisam nepieņemamus ceļus. Ja notiks ievēroti šādi ierobežojumi, paredzētais labklājības līmenis ar ekonomikas līdzekļiem netiks sasniegts vai tiks sasniegts izkropulētā veidā. Var veidoties vai pastiprināties dažādas sociālās, demogrāfiskās, reģionālās disproporcijas, iedzīvotāju ienākumu atšķirības, draudi apkārtējai videi utt.

Tā, piemēram, ir iespējama tāda situācija, ka augsts ražošanas un konkurētspējas līmenis gan ir sasniegts, bet pastāv ievērojamas atšķirības iedzīvotāju ienākumu un dzīves līmeņa, kā arī ražošanas attīstības līmeņa ziņā atsevišķos reģionos. Augstas kvalitātes produkcija tiks saražota šaurā nozarē, turklāt tikai dažās pilsētās, pakļaujot bezdarbam lielāko daļu iedzīvotāju. Gan izaugsmi, gan konkurētspēju var panākt, piemēram, ražojot lielu produkciju no vietējām izejvielām, bet reizē izsaimniekojot dabas resursus un kaitējot apkārtējai videi u.tml.

Tā kā nevar uzskaitīt visus ierobežojumus – mērķa formulējumā, protams, jāietver galvenie ierobežojumi attiecīgajam periodam. Pārējie ierobežojumi ir jāapzinās un maksimāli jāņem vērā stratēģijas īstenošanas gaitā, realizējot atbilstošu ekonomisko politiku.

Uzskatot, piemēram, ka ilgtermiņa periodā līdztekus ekonomikai galvenā vērība pievēršama arī sakārtotai sociālajai sfērai un apkārtējai videi, ilgtermiņa ekonomiskās stratēģijas mērķi var formulēt šādi: *panākt augstu iedzīvotāju labklājības līmeni, izveidojot konkurētspējīgu ekonomiku, kas būtu sociāli orientēta un "draudzīga" apkārtējai videi.* Uzskatot, ka galvenā ir sociālo jautājumu risināšana un ražošanas efektivitāte, bet tās nodrošināšanas pamatnosacījums ir demokrācija – formulējums būs šāds: *panākt augstu iedzīvotāju labklājības līmeni, pamatojoties uz efektīvi funkcionējošu un konkurētspējīgu ekonomiku, sabalansētu sociālo attiecību un demokrātiju.*

Formulējums atkarīgs no ilgtermiņa perioda – jo tas garāks, jo vairāk jāukcentē tās izziņas, kuras svarīgas iespējami tālākai perspektīvai, un nav jāpievērš uzmanība tām, kuras var būt īstenotas tuvākajā laikā.

4. KONKRETIZĀCIJA

Mērķa kvantitatīvo un kvalitatīvo aspektu un tā ierobežojumus iespējams izteikt konkrētākā, arī kvantificētā (dažādu ekonomisko rādītāju) formā. Konkretizējot mērķa kvantitatīvo pusi, var norādīt papildu ekonomiskos rādītājus, kuri raksturo paredzamo ekonomiskās attīstības līmeni vai dažādus attīstības ierobežojumus. Piemēram, par mērķa rādītāju papildus var būt kādas būtiski svarīgas nozares attīstības tempi. Konkretizējot mērķa ierobežojumus, par mērķa rādītāju var būt, piemēram, inflācijas rādītājs, kura līmenis būtiski ietekmē iedzīvotāju pirktspēju un uzņēmējdarbības attīstību. Tāpat par mērķa rādītājiem var noteikt bezdarba līmeni, kuru nedrīkstētu pārsniegt, valsts parāda, budžeta deficīta līmeni, maksājumu bilances tekošā konta saldo, valsts investīciju līmeni u.c.

Latvijas ekonomikas attīstībai ilgtermiņa periodā daļu no mērķa rādītājiem varētu noteikt tādos pašos, kādi tie ir noteikti perspektīvajam periodam jau tagad sakarā ar paredzamo Latvijas iestāšanos Eiropas Savienībā. Šie rādītāji ir pazīstami kā Masuīhtas kvantitatīvie kritēriji un skar valsts fiskālo stāvokli (budžeta deficīta un valsts parāda līmeni) un valsts monetāro stāvokli (inflācijas līmeni, valdības vērtspapīru procentu likmi un valūtas kursa stabilitāti). Atbilstoši šiem kritērijiem, piemēram, valsts kopbudžeta deficīts nedrīkst būt lielāks par 3% no IKP, valsts parāds nedrīkst pārsniegt 60% no IKP, inflācijas rādītājs gada laikā nedrīkst pārsniegt vidējo inflācijas rādītāju ES valstīs ar vislielāko cenu stabilitāti par 1,5 procentpunktiem. Attiecībā uz bezdarba līmeni varētu izvirzīt mērķi ganāki, lai tas nepārsniegtu "dabiskā" bezdarba robežu, ko nosaka nodarbinātības strukturālās izmaiņas, darbaspēka mobilitāte, ražošanas sezonālitate un citi faktori un kas ir apmēram 5% no ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem. Ilgtermiņa periodā būtu jāpanāk pozitīvs maksājumu bilances tekošā konta saldo, un perioda arsevišķos gados tā deficīts nedrīkstētu pārsniegt kritisko 10% robežu.

Savukārt, konkretizējot mērķa kvalitatīvo pusi, būtu detalizētāk jānorāda, ko pēc satura nozīmē izvirzītais kvantitatīvais mērķis un kādai ekonomikai ir jābūt pēc struktūras, lai nodrošinātu tās funkcionēšanu atbilstoši izvirzītajam kvalitatīvajam ekonomikas raksturojumam un ierobežojumiem, vai arī - ar kādiem līdzekļiem, kādā veidā tiks nodrošināta ekonomikas kvantitatīvā un kvalitatīvā izaugsme.

Konkrēti, runājot par Latviju, būtu jānosaka, kādas nozares nodrošinās ekonomikas izaugsmi līdz paredzētajam IKP līmenim, kā tiks nodrošināta augsta konkurētspēja, kuras nozares un sfēras ir būtiskas no tādā aspekta kā nodarbinātība, dažādu disproporciju novēršana, racionāla dabas resursu izmantošana, kuras ir svarīgas citu nozaru attīstības nodrošināšanai u.tml.

Latvijā ievērojamo izaugsmi varētu nodrošināt tādas pašreiz nozīmīgas lauksaimniecības nozares kā vieglā, pārtikas un kokapstrādes rūpniecība, lauksaimniecība, būvniecība, tirdzniecība u.c. Šīm nozarēm vēl ir pietiekamas attīstības rezerves. Tām ir sava loma gan no izaugsmes viedokļa, gan no iepriekš aplūkoto ekonomiskās attīstības ierobežojumu viedokļa. Piemēram, lauksaimniecībai – lai nodrošinātu nodarbinātību reģionos, lauku vides attīstību un izejvielas pārtikas rūpniecībai; būvniecībai – lai nodrošinātu pamatlomu atjaunošanu un pieaugumu; kokapstrādei – lai racionāli izmantotu mežu resursus utt. Tāpat sava loma ir infrastruktūras nozaru attīstībai – enerģētikai, transportam, sakariem u.c. Tomēr problemātiski ir uz šo nozaru attīstības

bāzes ilgtermiņa periodā sasniegti vidējo ES IKP līmeni uz vienu iedzīvotāju. Šīm nozarēm nevar būt izšķiroša nozīme no ekonomikas konkurētspējas paaugstināšanas viedokļa, kaut gan šajā ziņā šo nozaru iespējas arī vēl nav pilnīgi izsmeltas. Lai sasniegtu ilgtermiņa ekonomiskās stratēģijas mērķus, jāveidojas radikāli jauniem attīstības virzieniem, kas spētu nodrošināt būtisku izaugsmi un konkurētspējas pieaugumu. Ņemot vērā, ka Latvijā ir ierobežoti dabas, minerālie, materiālie, enerģētiskie un kapitāla resursi, viens no šādiem virzieniem varētu būt pārorientēšanās uz augstas tehnoloģijas mazmateriālietilpīgām nozarēm, kas saistītas pārsvarā ar iedzīvotāju intelektuālā potenciāla izmantošanu. Tā varētu būt, piemēram, pārorientēšanās uz informātikas un komunikāciju tehnoloģijām, uz jaunām tehnoloģijām bioloģijā, medicīnā, pārtikas rūpniecībā, mežrūpniecībā un citās nozarēs, ražojot produkciju ar augstu pievienoto vērtību. Pašlaik šādas iespējamās kvalitatīvās izaugsmes nozares vēl nav viennozīmīgi izziņātas. Nepieciešama šādu virzienu vai nozaru pamatošana, ņemot vērā visus Latvijas izaugsmes iespēju faktorus un nosacījumus. Konkretizējot šādu nozaru attīstību skaitliskā (kvantificētā) formā, kā mērķa rādītāju varētu norādīt, piemēram, paredzamo šādu augstu tehnoloģiju un kvalificēta darbaspēka nozaru īpatsvaru iekšzemes kopproduktā.

Mērķi var konkretizēt vairāk vai mazāk vispārīgi un, jo garāks ir stratēģijas īstenošanas periods, jo vispārīguma pakāpe būs lielāka. Tomēr, pārlietu vispārīgi formulējot iespējamās attīstības virzienus, piemēram – uz zināšanām balstītas ekonomikas veidošana –, nav iespējams panākt nepieciešamo saistību ar vidēja termiņa stratēģiskiem mērķiem un īstermiņa ekonomiskās politikas pasākumiem. Var rasties arī grūtības to sasaistīt ar tādiem stratēģiskās nozīmes dokumentiem kā nacionālais attīstības plāns, nacionālās programmas u.c.

5. EKONOMISKĀ POLITIKA

Nevar sasniegt mērķi bez atbilstošas stratēģijas – bez savstarpēji saistītu un secīgu pasākumu kompleksa īstenošanas. Citiem vārdiem – lai sasniegtu vēlamā ekonomikas stāvokli, ir jārealizē atbilstoša ekonomiskā politika.

Pēc mūsu domām, lai panāktu ekonomiskās politikas ciešāku saistību ar tās mērķiem, ekonomiskās politikas pasākumu komplekss ir attiecīgi jāgrupē, tas jāveido atbilstoši mērķu nostādņām. Tā, norādot mērķu formulējumā tā kvantitatīvo, kvalitatīvo pusi un ierobežojumus, arī ekonomiskās politikas pasākumu kompleksā būtu loģiski izdalīt trīs pasākumu kompleksus. Tie varētu būt:

1. Pasākumu komplekss, kas attiecas uz ekonomikas izaugsmi (ekonomikas apjoma pieaugumu) kā tādu, lai sasniegtu ekonomikas attīstības kvantitatīvo mērķi. (Šo ekonomiskās politikas pasākumu kompleksu varētu nosaukt – “Ekonomiskās izaugsmes stimulēšana”.)
2. Pasākumu komplekss, kas attiecas uz kvalitatīvo mērķi (ekonomikas kvalitātes pieaugumu) vai ievērojamu konkurētspējas paaugstināšanu. (Šo pasākumu kompleksu varētu nosaukt – “Konkurētspējas stimulēšana”.)
3. Pasākumu komplekss, kas attiecas uz ierobežojumiem. (Lai nodrošinātu saistību ar vidēja termiņa ekonomisko stratēģiju [2], šo pasākumu kompleksu varētu iedalīt divās daļās: viena daļa varētu būt saistīta ar makroekonomisko vidi un vadības sistēmu, un to varētu nosaukt “Ekonomikas funkcionēšanas nosacījumu pilnveidošana”, otra daļa – ar nesabalansētas attīstības negatīvās ietekmes un ar to saistīto risku novēršanu vai mazināšanu, un to varētu nosaukt “Vidi ietekmējošās ekonomikas iedarbības regulēšana”.)

Pieņemot, ka galvenais ekonomiskās attīstības virziens tās konkurētspējas palielināšanā būtu augstas tehnoloģijas nozaru attīstība, šāds pasākumu grupējums un to iespējamo konkrētāku apakšgrupu uzskaitījums dots tabulā.

Tabula

Īgtermiņa ekonomiskās stratēģijas mērķu realizācijas ekonomiskās politikas pasākumi

1. Ekonomiskās izaugsmes stimulēšana

1.1. Uzņēmējdarbības, tai skaitā mazo un vidējo uzņēmumu attīstības veicināšana	Uzņēmējdarbību regulējošo likumdošanas aktu sakārtošana, uzņēmējdarbībai labvēlīgas nodokļu sistēmas izveidošana, birokrātisko šķēršļu likvidēšana, mazo un vidējo uzņēmumu attīstības nacionālās programmas realizēšana u.c.
1.2. Investīciju piesaistīšanas veicināšana	Iekšējo uzkrājumu un kredītēšanas veicināšana, ārvalstu investīciju piesaistīšana u.c.
1.3. Eksporta veicināšana	Ārējās tirdzniecības nacionālās programmas realizēšana u.c.
1.4. Darbaspēka nodrošināšana	Izglītības sistēmas attīstība, darbaspēka pārkvalifikācija u.c.
1.5. Ražošanas infrastruktūras attīstība	Infrastruktūras nozaru (enerģētika, transports, sakari u.c.) attīstības stratēģiju realizācija.
1.6. Nozaru attīstības veicināšana	Attīstības stratēģiju realizācija lauksaimniecībā, būvniecībā, pakalpojumu sīrā, atsevišķās rūpniecības nozarēs u.c.

2. Konkurētspējas stimulēšana

2.1. Uzņēmējdarbības veicināšana augstas tehnoloģijas konkurētspējīgās nozarēs	Nodokļu priekšrocību radīšana augstas tehnoloģijas nozarēm, valsts līdzfinansējuma nodrošināšana u.c.
2.2. Zinātnisko izstrādņu veicināšana augstas tehnoloģijas nozarēs	Valsts budžeta līdzekļu palielināšana, privātā biznesa līdzekļu piesaistīšanas stimulēšana u.c.
2.3. Investīciju piesaistīšana augstas tehnoloģijas prioritārajām nozarēm	Priekšrocību noteikšana kredītēšanai un investīcijām, inovācijas un citu fondu darbības izvērtēšana u.c.
2.4. Kvalificēta speciālistu un zinātnisko kadru sagatavošana konkurētspējīgām augstas tehnoloģijas nozarēm	Valsts budžeta līdzekļu palielināšana, privātā biznesa līdzekļu piesaistīšanas stimulēšana u.c.
2.5. Kvalitātes nodrošināšana	Kvalitātes nodrošināšanas nacionālās programmas realizēšana u.c.
2.6. Prioritāro nozaru straujai attīstībai nepieciešamās infrastruktūras radīšana	Tehnoloģisko parku un inovācijas centru attīstība, valsts investīciju programmu līdzekļu pārdale par labu augstas tehnoloģijas konkurētspējīgu nozaru infrastruktūras attīstībai u.c.
2.7. Ražošanas izmaksu samazināšana	Atbilstošas tarifu politikas realizācija (tarīlu samazināšana energoresursiem, sakaru pakalpojumiem u.tml.) u.c.

3. Ekonomikas funkcionēšanas nosacījumu pilnveidošana

3.1. Ekonomikas stabilitātes nodrošināšana	Stingras monetārās politikas un stabila valūtas maiņas kursa uzturēšana līdz brīdim, kad Latvija iestāsies Eiropas monetārajā savienībā, stingras fiskālās politikas turpināšana (tai skaitā budžeta fiskālā deficīta ierobežošana atbilstoši Māstrihtas kritērijam), inflācijas samazināšana, nodokļu sistēmas pamatnosacījumu stabilitātes nodrošināšana u.c.
3.2. Funkcionējošas tirgus ekonomikas izveides pabeigšana	Privatizācijas pabeigšana, tālāka regulējamo cenu, iekšējā un ārējā tirgus liberalizācija, nosacījumu pilnveidošana iekšējās un ārējās konkurences nodrošināšanai, privāltīpašuma tiesību nostiprināšana u.c.
3.3. Finanšu, sociālās drošības, valsts administratīvās sistēmas, izglītības un zinātnes u.c. reformas	Kapitāla tirgus attīstība, pensiju sistēmas reforma, izglītības finansēšanas sistēmas reforma, nacionālās programmas "Informātika" realizācija u.c.

4. Vidi ietekmējošās ekonomikas iedarbības regulēšana

4.1. Sociālās attīstības normalizēšana	Bezdarba samazināšana, mērķtiecīgu sociālo programmu īstenošana, nabadzības novēršanas un ienākumu palielināšanas pasākumu īstenošana u.c.
4.2. Reģionālo disproporciju samazināšana	Latvijas reģionālās attīstības nacionālās programmas realizācija (atpalikušo reģionu attīstības veicināšana utt.) u.c.
4.3. Ārējās sabalansētības uzturēšana	Ārējā parādu samazināšana, maksājumu bilances sabalansētības uzturēšana u.c.
4.4. Demogrāfiskās situācijas uzlabošana	Dzīvībspējas un dzīves ilguma palielināšana, iedzīvotāju veselības uzlabošana (nacionālās programmas "Latvijas iedzīvotāji" realizācija) u.c.
4.5. Apkārtējās vides aizsardzība	Baltijas jūras vides aizsardzības nacionālās programmas realizācija, Bioloģiskās daudzveidības nacionālās programmas realizācija u.c.

Saprotams, ka atsevišķu ekonomiskās politikas pasākumu darbība var būt ļoti daudzpusīga. Tāpēc šajā grupējumā tie iekļauti atkarībā no tā, kādu stratēģijas mērķu realizācijā tiem ir nozīmīgākā loma.

LITERATŪRA

1. Latvija. Pārskats par tautas attīstību. UNDP, Rīga, 1999.
2. Vidēja termiņa ekonomiskā stratēģija pievienošanās Eiropas Savienībai kontekstā. LR Finanšu ministrija, LR Ekonomikas ministrija, Latvijas Banka, Rīga, 1998. gada aprīlis.
3. Pēteris Guļāns. Transformation and the Development of an Economic Model. Humanities and Social Sciences, Latvia. Latvia in a Globalized World - Economy. 4(21). University of Latvia.
4. Ārējas tirzniecības nacionālā programma. LR Ekonomikas ministrija, Rīga, 1999.
5. Ziņojums par Latvijas tautsaimniecības attīstību. LR Ekonomikas ministrija, Rīga, 1999. gada decembris.
6. R. Zīle, I. Šteinbuka, R. Počs, J. Krūmiņš, H. Ancāns, U. Cērps. Latvija uz XXI gadsimta slišķšņat: ekonomika, finanses, integrācija. Izdevniecība "Jāņa Sēta", Rīga, 1999.

Ronigijis Počs, Prof., Dr. habil. oec.

Riga Technical University, Faculty of Engineering Economics,

International Business and Customs Institute

Address: Indriķa iela 8, LV - 1004, Rīga, Latvia

Phone: + 371 7089665, Fax: + 371 7089366

E-mail: rpoce@jad.n.rta.lv

R. Počs. Latvijas ilgtermiņa ekonomiskās stratēģijas mērķi

Rakstā aplūkoti arhevišķi teorētiski jautājumi, kas saistīti ar tautsaimniecības attīstības ilgtermiņa mērķu formulēšanu, tai skaitā jautājumi par mērķu kvantitatīvo un kvalitatīvo aspektu, par mērķu sasniegšanas ierobežojumiem, konkrētu mērķu rādītāja izvēli. Dots iespējamie mērķu formulējumi Latvijas ilgtermiņa ekonomiskās attīstības stratēģijai. Klasificēti svarīgākie ekonomiskās politikas pasākumi mērķu sasniegšanai.

R. Počs. Goals of Latvia's Long-term Economic Strategy

The paper deals with several theoretical questions connected with the formulation of the long-term economic strategy, such as quantitative and qualitative aspects of the goals, the constraints, and the choice of target indicators. The author establishes the possible goals of Latvia's long-term economic strategy and presents the classification of the most important economic policy measures for achieving the goals set.

Поис Р. Цели долгосрочной экономической стратегии Латвии

В статье рассматриваются некоторые теоретические вопросы, связанные с формулировкой целей долгосрочного развития народного хозяйства, в том числе вопросы количественного и качественного аспектов целей, ограничений достижения целей, выбора целевых показателей. Даны возможные формулировки целей долгосрочной экономической стратегии Латвии. Классифицированы важнейшие мероприятия экономической политики достижения целей.